

Dr. Ian Dunbar

POVEL, POCHVALA, POCHOPENÍ

Naučte psa rozumět vašim slovům

NAKLADATELSTVÍ

Praha, 2026

Nejvhodnější čas pro zasazení stromu je před dvaceti lety;
druhý nejvhodnější čas je dnes.
Údajně čínské/africké/řecké přísloví

The WORK: **BARKING UP THE RIGHT TREE –
The Science and Practice of Positive Dog Training**

By Dr. Ian Dunbar

Copyright © 2023 by Dr. Ian Dunbar

Original English language publication 2023 by New World Library, California, USA

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této knihy nesmí být reprodukována ani vysílána v jakékoli podobě a jakýmkoli prostředky, elektronickými, digitálními či mechanickými, včetně fotokopíí, zvukových záznamů nebo jakýmkoli systémem pro ukládání a vyhledávání informací, bez písemného svolení nakladatele.

Autor a nakladatel nenesou odpovědnost v případě náhodných nebo následných škod vzniklých na základě opatření, provádění nebo používání pokynů a doporučení obsažených v této knize nebo v souvislosti s nimi.

Copyright © Ian Dunbar, 2023

Cover photo © Jane Thompson (Unsplash.com), 2026

Translation © Jana Dušková, 2026

© Nakladatelství PLOT, 2026

ISBN 978-80-7428-520-2

Obsah

Úvod: Najděte se svým psem společnou řeč	/	11
Část 1		
Přirozené vlastnosti psů a trénink založený na odměnách	/	23
Psi jsou psi	/	24
Ale žádný pes není jako ten váš	/	37
Pět technik tréninku založeného na odměňování	/	59
Tajemství tréninku lákadlo-odměna	/	76
Část 2		
Trénink lákadlo-odměna, první fáze: úvodní poučení	/	93
Obecný přehled tréninku lákadlo-odměna	/	94
Jak naučit lidskou řeč jako druhý jazyk	/	108
Jak měřit úspěšnost	/	131
Část 3		
Trénink lákadlo-odměna, druhá fáze: motivování	/	141
Jak používat ještě účinnější posilování	/	142
Jak používat ještě působivější odměny	/	157
Jak dát „problémové“ chování pod povel	/	173
Část 4		
Trénink lákadlo-odměna, třetí fáze: plnění povelů	/	189
Jednoslovné instrukce	/	190
Budování spolehlivosti	/	205
Učení povelů na dálku	/	219
Část 5		
Problémy a omyly v dnešní výchově psů	/	227
Proč tresty často nefungují	/	228
Jak psům škodí praktiky selektivního chovu	/	255
Závěr: Budoucnost výchovy a tréninku	/	267
Zdroje	/	285
O autorovi	/	287
Rejstřík	/	288

„Ilan Dunbar je otcem pozitivní výchovy psů a tato zásadní kniha shrnuje desítky let jeho zkušeností.“

- **Larry Kay**, spoluautor knih *Training the Best Dog Ever* a *The Big Book of Tricks for the Best Dog Ever*

„Dr. Ian Dunbar je jednoduše největší exportní komoditou Británie. Ukázal psímu světu, jak si způsobně hrát, a tato kniha je stejně obohacující jako jeho tréninkové metody. Dunbarův jemný důvtip vám jeho obrovské znalosti přepíše ze stránek knihy přímo do DNA. Nemohu uvěřit, že se mu podařilo tohle všechno sepsat. Toto je nadčasová bible pro každého, kdo chce být pro svého psa hrdinou. On byl vždycky mým guru a nyní jím může být i pro vás.“

- **Beverley Cuddyová**, působící již třiatřicet let jako šéfredaktorka časopisu *Dogs Today*

„Nesmírně zábavná a poučná kniha, která bude mít určitě velký vliv jak na milovníky psů, tak na trenéry.“

- **Julie Hechtová**, behavioristka psů a autorka populárně naučných publikací

„Pokud si přejete mít se svým psem skvělý vztah, který nebude zatížený stresem a trápením, přečtěte si tuto knihu. Prostřednictvím příběhů a názorných příkladů z desítek let neúnavné práce v oboru maluje Ian Dunbar obrázek tréninku psů, který je stejně snadný a zábavný jako účinný a podložený pevnými základy. Dokáže okouzlejícím způsobem pozvednout výchovu psů ze sterility vědeckých diskusí a vdechnout jí život v reálném světě. Díky svému jedinečnému důvtipu uvolňuje polarizující napětí, které vládne mezi kynology, a předkládá přesvědčivé moudré názory, kterými se můžeme řídit my všichni.“

- **Amanda Gagnonová**, antrozoologka, poradkyně pro chování psů a trenérka psů v New York City

„Kniha Povel, pochvala, pochopení shrnuje celoživotní výzkumy, vzdělávání a vědomosti Iana Dunbara do poučného a zábavného programu pro trenéry a majitele psů po celém světě. Je to nepostradatelná příručka, která vrhá jasné světlo na budoucnost pozitivní výchovy pro psy i pro lidi, kteří je milují. Hafl!“

- **Sue Pearsonová**, MA, SPOT & CO. Dog Training

„Dr. Ian Dunbar už napsal několik nesmírně důležitých a užitečných knih o výchově a tréninku psů za použití pozitivního posilování a techniky zvané luring neboli navádění, kterou v této knize detailně popisuje. Prostými slovy vysvětluje komplikovanou teorii učení a ukazuje, jak motivovat psy s pomocí nenásilných metod. Zkrátka a dobře, Dunbar je ve světě výchovy psů legendou – a za pozornost stojí každé slovo, které řekne, včetně kapitoly, ve které vyjadřuje své znepokojení ohledně směřování chovu a šlechtění psů v dnešní době.“

- **Steve Dale**, CABC, moderátor celostátně vysílaného pořadu *Steve Dale's Pet World* a spoluautor knihy *Decoding Your Dog*

„V této moudré a zábavné knize Ian Dunbar prozrazuje, jak učí psy lidskou řeč jako druhý jazyk. Zároveň ale také učí lidi psovštinu jako druhý jazyk. Dunbar už tímto jazykem hovoří desítky let a je radost sledovat, jak ho pro nás překládá.“

- **Alexandra Horowitzová**, autorka bestsellerů časopisu *New York Times* *Uvnitř psa* a *Rok štěněte*

„Světověznámý trenér psů Dr. Ian Dunbar je tu zase. Povel, pochvala, pochopení je encyklopedické a čtivé pojednání o pozitivní výchově a tréninku psů založených na důkazech. Jeho přístup představuje jediný způsob, jak naučit psy, co po nich chceme, co mají a nemají dělat, co se mají naučit a odnaučit, a přitom zároveň respektovat bohatý a hluboký svět jejich znalostí a emocí a uznávat dokázanou skutečnost, že jsou to citlivé a vnímaví bytosti, které si zaslouží ten nejlepší život. Jsem si jistý, že kniha Povel, pochvala, pochopení bude oslavována jako bible výchovy a tréninku psů, protože čím dál více lidí si bude uvědomovat, že Dunbarův přístup nemá žádné jiné humánní alternativy.“

- **Marc Bekoff**, PhD, autor knih *Důvěrná zpráva o psech* a *Na zvířatech záleží* a spoluautor knihy *Unleashing Your Dog* (s Jessicou Pierceovou)

„Ian Dunbar je už dlouhou dobu znám jako jeden z nejvlivnějších inovátorů světa psů. Nejen že vyškolil tisíce profesionálních trenérů psů a založil největší organizaci pro výchovu a trénink psů na světě, ale také dlouhodobě prosazuje důležitost socializace štěňat bez vodítka a pozitivní přístup k výchově psů. Jeho vliv je rozsáhlý a těžko popsatelný slovy. Nyní v knize Povel, pochvala, pochopení vysvětluje (se svým pověstným důvtipem, vřelostí a moudrostí), proč je tím nejúčinnějším a nejhumánnějším přístupem k výchově psů tréninková metoda lákadlo-odměna. Naučí nás, jak myslet jako pes, a také popisuje

snadné kroky, které našemu psovi pomohou porozumět našemu jazyku, což je, jak říká, ‚naprostý základ tréninku lákadlo-odměna‘. Už dosavadní přínos lana Dunbara je obrovský a tato poutavá a poučná kniha je dalším důvodem, proč mu děkovat za všechno, co udělal pro psy a milovníky psů po celém světě.“

- **Claudia Kawczynska**, zakladatelka a bývalá šéfredaktorka časopisu *The Bark* a webu *TheBark.com*

„Co můžeme udělat jiného než výt radostí a potěšením, že Dr. Ian Dunbar napsal tuto vynikající knihu?! Nikdo neví lépe než jedinečný Dr. Dunbar, co motivuje psy, a nezná lepší způsoby, jak maximalizovat žádoucí chování, aby se mezi člověkem a psem vytvořil obousměrně fungující vzájemný vztah. Přes padesát let už radostně a bezvýhradně působí v přední linii pozitivní výchovy a trénování psů a sleduje, co funguje a nefunguje u psů a lidí po celém světě. Není divu, že když si do Googlu zadáte pojem ‚nejlepší trenéři psů na světě‘, objeví se jeho jméno na seznamu jako první. Chcete vědět, co si počít se štěkáním, kňučením, hrabáním, taháním na vodítku, čůráním na nevhodných místech, se separační úzkostí a mnoha dalšími problémy, které dokážou vykolet naše dobré vztahy se psem? Chcete zjistit, jak být opravdu nejlepším přítelem svého psa? Tak si přečtěte knihu *Povel*, pochvala, pochopení. Vaše vztahy nejen s vaším psem či psy, ale i se psy vašich kamarádů, příbuzných, kolegů, s jinými zvířaty i s celou planetou se navždy změni – praktickým a nesmírně pozitivním způsobem. Ještě jednou díky, lane Dunbare.“

- **Dominique DeVitová**, bývalá vydavatelka v Howell Book House, TFH Publications a IDG Books a šéfredaktorka časopisu *AKC Gazette*

„Dr. Ian Dunbar vyvedl výchovu a trénování psů z doby temna, protože změnil přístup mnoha lidí z trestajícího na pozitivní. Jeho nová kniha *Povel*, pochvala, pochopení je výsledkem pěti desítek let zkušeností a nabízí konkrétní, účinné a osvědčené techniky soustředěné na psa, které vám přinesou klidného, způsobilého a šťastného pejska, s nímž je radost žít. Je to povinná četba pro všechny majitele psů, kteří si chtějí zlepšit vztah se psem.“

- **Jennifer Noseková**, redaktorka časopisu *Modern Dog*

„Tato kniha je působivá, přesvědčivá píseň lásky k radostné výchově založené na odměnách. Trenérovi, který hledá pomoc, když chce přesvědčit klienta, aby nepoužíval averzivní metody, stačí, když si zapamatuje Dunbarovu skvělou kapitolu o trestech plnou vědeckých poznatků a testovanou klienty. Ani se mi nechtělo věřit, že někdo ještě v dnešní době může používat padesát let staré metody spočívající ve šhubání vodítkem a násilných korekcích. Ian Dunbar získal odpor k dříve všeobecně uznávanému averzivnímu přístupu už v dětství na dědečkově farmě. Už jako pětiletý zjistil, že jalovici nemůžete násilím vléct na vodítku, ale když použijete lákadlo, můžete se s ní spřátelit. Díky, dědečku, za to, že jste vnukovi poskytl poučení, které později přenesl do světa psů jako obrovskou pomoc. Tato kniha zrcadlí pět desítek let Dunbarovy práce s klienty a jejich psy a přesvědčivě ukazuje ty nejjednodušší a nejúčinnější metody, jak mezi člověkem a psem vypěstovat radostný vztah.“

- **Kathy Callahanová**, CPDT-KA, autorka knih *101 Rescue Puppies* a *Welcoming Your Puppy from Planet Dog*

Úvod

Aby vám pes rozuměl

Kniha *Povel, pochvala, pochopení* se naprosto odlišuje od všech ostatních knih, které jsem dosud napsal. Většina mých knih a videí se týká sociálního a sexuálního chování psů nebo jsou to komplexní návody a tipy, například podrobné pokyny pro novopečené majitele štěnat v knize *Before & After Getting Your Puppy (Pořízení štěněte a přípravy na něj)*.

Ústředním tématem téhle knihy je popis a vysvětlení, jak vychovávat a trénovat psa s pomocí metody lákadlo-odměna. V rámci této metody:

- 1) rychle a snadno naučíme psa lidskou řeč jako druhý jazyk, to znamená naučíme ho *významu* slov, která používáme,
- 2) *testujeme porozumění* slovním povelům,
- 3) používáme co největší množství *odměn ze života*, například bereme psa na procházky, necháváme ho hrát s jinými psy a také s ním hrajeme *hry*, které u něj vypěstují *sebemotivaci*,
- 4) řešíme nevhodné chování, zlobení a neposlušnost pomocí různých účinných *neaverzivních* technik.

Kromě toho vám také poskytnu podrobný návod pro prevenci a řešení většiny běžných problémů s chováním či povahou a jiných výchovných potíží, s nimiž se člověk potýká.

Výchozí myšlenka této knihy je prostá: je nejvyšší čas, abychom si plně uvědomili a ocenili obrovskou hodnotu *výchovy psů založené na lákadlech a odměnách*, která je šetrná vůči psům i vůči lidem, rychlá a snadná, zábavná a plná her, probíhá bez vodítka a opírá se o výsledky. Tyhle techniky jsem utvářel a upravoval během uplynulých padesáti let. Trénink lákadlo-odměna je *nejsnadnější, nejrychlejší a nejúčinnější* způsob, jak naučit psa významu vašich slov a otevřít tak komunikační kanály, které vám podstatně usnadní vštěpování základů způsobného chování, prevenci nebo řešení problémů s chováním a výchovou a postupně zformují povahu a osobnost vašeho psa.

Kromě toho, že psa nebo štěně naučíme přivolání, sednutí a povel a klidnou chůzi na vodítku, musíme mu výchovou a tréninkem dát *dar sebejistoty* v kontaktu

s lidmi a jinými psy, dodat mu schopnost zvládnout samotu, naučit ho rozumět našim pokynům, v případě chyb mu průběžně poskytovat rady a vedení a s pomocí her, chvály a široké škály *odměn ze života* ho motivovat k tomu, aby *chtěl* dělat to, co po něm požadujeme.

Mým cílem je vždycky zvažovat hledisko psa a hledisko člověka a vytvářet takové techniky, které mohou přinést prospěch každému: psům jakéhokoli věku a plemene i všem možným lidem a jejich rodinám, včetně dětí.

Když se lidé chtějí vyvarovat problémům s nežádoucím chováním nebo je řešit, musí pochopit psí chování, naučit se „číst“ pocity svého psa, především úzkost nebo stres související s lidmi a jinými psy, a brát v úvahu jeho potřeby. Trénink založený na odměnách v zásadě dává psům to, co potřebují a chtějí, ovšem takovými způsoby, které je podněcují, aby dělali to, co potřebujeme a chceme my.

Podstatou knihy *Povel, pochvala, pochopení* je vysvětlení výchovy lákadlo-odměna, abyste nejen porozuměli, jak komunikovat se psem, motivovat ho a měnit jeho chování a povahu, ale také abyste si uvědomili, proč tyhle metody tak dobře fungují.

JESTLIŽE JE TOHLE ŠPATNĚ, TAK CO JE SPRÁVNĚ?

„Můj pes dělá, že mě neslyší!“

„On ví, že je to špatně!“

„Jak mám psa odnaučit počůrávání, okusování a štěkání?“

„Jak můžu psa potrestat, když ho nemám na vodítku?“

„Jak můžu psa potrestat za špatné chování, když je doma sám?“

Jako rychlá náprava těchto a podobných problémů byly a dodnes často jsou doporučovány tresty, ale ve skutečnosti většinou nejsou ani rychlé, ani nic nenapraví. Výcvik na vodítku, založený na trestech, je často časově náročný a poměrně neúčinný. Člověk se při něm většinou zaměřuje na neposlušnost a problémové chování a na to, aby potlačil a odstranil přirozené chování psa, místo aby psa naučil, *jaké chování od něj chceme*.

Už když jsem začínal pracovat jako trenér psů, snažil jsem se vymýšlet, jak co nejrychleji a nejsnáze změnit chování psa, a přitom vnímat jeho touhy a radosti. V té době jsme s manželkou Mimi řešili nepříjemný zvyk našeho psa Omahy, aljašského malamuta, okousat všechno, co mu přišlo pod tlamu. Během prvních měsíců u nás doma postupně zredukoval velikost koberce v předsíni ze čtverce velkého dva a půl krát tři metry na rohožku o velikosti sotva pětáctýřicet krát šedesát centimetrů s oškubanými okraji.

Mimi, která vystudovala vývojovou kognitivní psychologii s důrazem na poznávání, se od začátku snažila naše štěně (a později i našeho syna Jamieho) trénovat (tedy učit) s ohledem na jeho „potřeby a city“, zatímco já jsem spíš kladl důraz na pozorování, kvantifikaci a následnou změnu chování a povahy. Během četných debat o výchově štěněte mi Mimi položila jednu otázku, která navždy změnila celý můj pohled na výchovu a trénink psů – a navíc přispěla k vyřešení Omahova „problému“ se zmenšováním koberců. Mimi vždycky kladla plaché a zdrženlivé otázky, které byly nesnesitelně logické a pronikavě sdělné.

Ta otázka zněla: „Naučil jsi Omahu, co bys chtěl, aby okusoval?“

Naše dva přístupy jsem zkombinoval a dnes, když za mnou někdo přijde s problémem, který se týká psa, je tohle jedna z prvních otázek, kterou mu položím. Pokud podle názoru daného člověka pes dělá něco „špatného“, tak co je správné? Tohle definujte a uchte, dokud se to úplně nezautomatizuje. Tahle otázka platí i při posuzování účinnosti jakékoli techniky pro výchovu a trénink psa: jestliže jeden přístup nepřináší zlepšení, tak zkuste jiný. Nedělejte pořád dokola totéž, jestliže to nefunguje.

Ptáte se, jak jsem Omahu odnaučil okusovat nám koberec? Začal jsem mu k okusování dávat něco jiného. To bylo dávno předtím, než se začaly vyrábět žvýkačkové hračky, takže jsem musel improvizovat a nakonec jsem zabil dvě mouchy jednou ranou. Omaha mi totiž taky hrabal na zahradě a já jsem zahradník – *Uááááá!* Tak jsem v obchodě Magical Meat Boutique koupil celou hovézí stehenní kost a jedné noci, když už Omaha spal, jsem vyšel ven a zahrabal kost na místě o velikosti metr krát metr a půl pod zadním schodištěm. Příštího rána jsme šli ven, a když jsem Omahu odměnil za to, že se vyčůral na určeném místě, nechal jsem ho čmúchat po zahradě a... on najednou zvedl nos a zavětřil. Zachytil pach zahrabané kosti a během necelé minuty zjistil, kde je schovaná.

A problém byl vyřešený. Už žádné okusování nábytku a vybavení bytu; veškeré okusování a ožvýkávání se přeměrovalo na kosti schované na místě, které jsem nazval jeho „hrabací jáma“. Každou noc jsem mu tam zahrabal menší kost, čerstvě naplněnou rozemletými granulemi a nejrůznějšími pamlsky, a on si ji tam ráno našel. Zároveň se tím vyřešil i problém s hrabáním na trávníku a na záhonech. Jen si představte Omahovy úvahy: *No páni! Na celé téhle zahradě není skoro nic zajímavého, ale tahle hrabací jáma je vždycky plná psích pokladů!* Ze stejného důvodu se vlastně v roce 1848 vypravila značná část amerického obyvatelstva do Kalifornie – kvůli jedinému nálezu zlata v Sutter Creeku, zatímco v New Jersey nebylo skoro žádné.

Malý vybledlý zbytek první Omahovy okousané kosti mám schovaný dodnes. Leží na knihovně a já se na něj každý večer dívám.

Omahova výchova a další dlouhé debaty s Mimi mě naučily, že „pes je pes“ a že na to, aby byl trénink úspěšný, *musíme* brát ohled na jeho specifické potřeby a city.

Místo abych se marně snažil „dostat psa ze psa“, začal jsem se čím dál víc zaměřovat na to, abych psy učil, jak mají správně projevovat svou přirozenou psí podstatu takovými způsoby, které nerozčilují majitele. Například na to, jak naučit psa slovní povely, aby věděl, *kde* má čůrat, *co* má okusovat, *kdy* má štěkat, *kdy* má být zticha a *jak* neznepokojoovat jiné psy, kteří možná nemají stejnou úroveň sociální zběhlosti a sebejistoty. Dobře vychovaný pes může udělat i hodně pro to, aby zklidnil jiné psy, kteří jsou bázliví a reaktivní.

CO JE TRÉNINK LÁKADLO-ODMĚNA?

Podstata tréninku a výchovy psů zde spočívá téměř výhradně v *komunikaci*, konkrétně v tom, že psa naučíme rozumět *naší řeči*. Trénink lákadlo-odměna je zdaleka nejrychlejší a nejsnazší technika, jak psy naučit významu našich slovních povelů a jak průběžně testovat, zda pes našim povelům rozumí.

Zpočátku se při učení významu signálů rukou používají jako lákadla pamlsky a potom se pamlsky postupně vynechávají a signály rukou se používají k učení významu slovních povelů. Signály rukou se psi učí rychle, protože je to řeč, které rozumí – řeč těla. Jakmile pes *rozumí*, *co říkáme*, pokročí trénink na úplně jinou úroveň. A díky osvojování stále širší slovní zásoby se pes učí základům způsobného chování čím dál rychleji a snáz.

Hlavní princip jakéhokoli výchovného úsilí spočívá v tom, že musíme druhému nejprve jasně sdělit, co od něj očekáváme. U psa to znamená sdělit mu, co je *vhodné* z hlediska člověka, a když to udělá, tak ho za to odměnit. Navádění lákadlem zvyšuje pravděpodobnost, že pes bude dělat „správnou věc“ hned od začátku, a díky tomu bude často dostávat odměnu za to, že dělá to, co je správné, což je základní zásada *všech* tréninkových technik založených na odměnách.

S postupným zvětšováním slovní zásoby psa se mění i podmínky pro řešení nevhodného chování a neposlušnosti. Teď stačí, když psovi jednoduše dáme přesný pokyn, jak se má chovat. *Účinná* prevence nebo odstranění nevhodného chování a neposlušnosti jen za použití vlastního hlasu nám přinese úžasnou úlevu a opravdové potěšení. Tím, že řekneme jediné slůvko, můžeme totiž psovi sdělit tři zásadní informace: 1) že má přestat dělat to, co právě dělá, 2) co má udělat místo toho a 3) co mu hrozí při případném neuposlechnutí.

Například pokud se váš pes chystá vyčůrat doma, řeknete s jistou naléhavostí v hlase „Venku“ nebo „Záchod“. Pokud pes štěká, řeknete mu „Ticho“. Pokud pobíhá po pokoji jako šílený, řeknete „Na pelech“. A pokud prohání kočku nebo vaše děti nebo se chystá vyběhnout na ulici nebo na někoho začít vyskakovat, řeknete

mu jednoduše „sedni“. Obyčejné „sedni“ totiž dokáže vyřešit velkou spoustu problémů.

Nečekejte, až začnou vystrkovat své ošklivé hlavičky nevhodné návyky a problémová chování, která se dají předvídat, a místo abyste se je snažili zkorigovat až *dodatečně*, použijte naprosto opačný přístup, který vám nabízí trénink lákadlo-odměna – ten totiž předchází předvídatelným problémům tím, že hned od začátku učí žádoucí chování a vštěpuje způsobné návyky. Když jsou pak tyhle způsobné návyky často posilovány, budou se vyskytovat čím dál častěji a zcela přirozeně vytlačí nežádoucí chování. Trénink lákadlo-odměna se opírá o několik klíčových prvků: raná socializace, jasná komunikace, trénink bez vodítka a používání odměn ze života, nejen pamlsků.

- **Raná socializace:** Pokud možno již před dosažením věku osmi týdnů by štěňata měla vyrůstat *v bytě*, v *obohaceném prostředí* a bezpečně se doma *setkávat s velkou spoustou lidí*. Následky nedostatečné socializace s lidmi během prvních tří měsíců života se projeví, když psi dosáhnou věku pěti až osmi měsíců. *Na začátku puberty* se u nich začne projevovat strach, úzkost a reaktivita vůči děsivým podnětům a situacím, obzvláště neznámým lidem a psům, a tyto problémy pak dokážou zcela zmařit dosavadní způsobné chování a udělat psům i majitelům ze života peklo. Socializaci lze ovšem aspoň částečně dohnat i u staršího psa, kterému chybí sebejistota a sociální zběhlost. Ať k vám do rodiny přijde pes v jakémkoli věku, ihned ho začněte socializovat.
- **Jasná komunikace:** Musíme *znovu vnést do výchovy lidský hlas*. Hned od začátku musíme psa *učit významu našich pokynů* a potom *testovat, zda jim rozumí*. Musíme psa vlastně naučit lidskou řeč jako druhý jazyk. Jasný slovní povel je zásadní pro vštípení základů způsobného chování a pro poskytnutí rad a vedení, když pes udělá chybu. Potom použijeme slova i k tomu, abychom ho pochválili, a spolu s ním oslavíme, že odvedl dobrou práci.
- **Trénink bez vodítka:** Nejdříve trénujte štěně nebo nově adoptovaného dospělého psa *bez vodítka* doma, jak v místnosti, tak i venku, a teprve potom *přípěně vytrénovanému* štěněti vodítka na první procházku. Jinak je velice pravděpodobné, že se váš netrénovaný pes už na první procházce naučí na vodítka tahat. U nenapravitelných tahačů ovšem také značně pomohou slovní pokyny, až je bude pes mít naučené; když potom budete chtít zpomalit psa, který začne tahat na vodítka, tak řeknete „pomalu“, a když naopak budete chtít pobídnout psa, který se za vámi courá, aby zrychlil, řeknete „rychle.“
- **Odměny ze života:** Trénink lákadlo-odměna ze začátku využívá *pamlskovou lákadla*, když psa učíme, *co má udělat*, a *pamlskové odměny*, kterými ho

motivujeme, aby *chtěl* plnit pokyny. Ale jakmile se pes začne učit signály rukou, tak pamlsková lákadla postupně vyřazujeme, až je přestaneme používat úplně, a pamlskové odměny do značné míry nahradíme daleko účinnějšími *odměnami ze života*. Děláme to tak, že do procházek, čmuchacích chvilék, her s jinými psy a interaktivních her s námi začleňujeme spoustu velmi krátkých tréninkových epizod. Navíc kreativně uplatňujeme i pochvalu, protože to je snad nejpůsobivější *sekundární* posilovač na světě.

Jako odměny se používají i jiná chování a aktivity, které má pes doopravdy rád – chování, která většina lidí považuje za „problémy“. Tím, že dáme „problémové“ chování *pod povel*, můžeme totiž psa naučit, *kdy* je v pořádku, že štěká, vyskakuje nebo vypouští páru (a *kdy* to v pořádku není). Když pak tato normální, přirozená a *potřebná* chování použijeme jako odměny, tak už nebudou mít problémový charakter, protože my už budeme vědět, jak takové chování zapnout... a jak ho *vypnout*. Odměny ze života jsou venkoncem mnohem působivější a účinnější než obyčejný pamlsk.

Klíčem k úspěšnému vztahu je naučit se, jak vyladovat a formovat povahu psa, spolehlivě povelovat žádoucí chování, modifikovat chování vzhledem k jeho vhodnosti (kdy, kde, co, kolik a jak dlouho) a kvalitě (spolehlivosti, rychlosti, trvání, přesnosti, elánu a stylu) a motivovat psy takovým způsobem, aby naše povely plnili s radostí a nadšením.

Nakonec už nebudeme externí odměny vůbec potřebovat, protože pes bude mít sebemotivaci, která ho bude posilovat zevnitř, a dostatečnou odměnou se pro něj stane už samotné plnění našich přání. To je tréninkové tango – vytříbená, interaktivní, jedinečná choreografie života, kterou si pes užívá se svým člověkem a člověk se svým psem. Do potěšení z tréninku podněcuje psa v jistém smyslu stejný zápal, který mají psi pro stopování, běh, pronásledování, lov, pasení a tahání, protože i zde mu interakce s námi dodává pocit důvěry, radosti a naplnění. V takových chvílích si uvědomujeme, že psi jsou mnohem víc než jen geny, které zdědili. Každý pes je individualita – jedinečný tvor – *naš pes*. A v takových chvílích cítíme příval lásky.

TAK STARÉ, ŽE JSOU ZASE NOVÉ

Abych vám řekl pravdu, tyhle techniky nejsou nové. Naopak, jsou tak staré, že jsou *zase nové*. Můj pradědeček vyhrál soutěž v orbě bez opratí a biče; vedl koně s pomocí slovních povelů a slovy mu poskytoval bohatou zpětnou vazbu. Můj děda a táta používali tyhle techniky při výcviku a výchově loveckých psů, koček i dobytka. Když mi

bylo pět let, musel jsem strávit delší období na farmě (táta spadl ze střechy a praskla mu lebeční kost) a tehdy jsem dokázal zvládnout skupinové přivolání čtrnácti koček, osmdesáti krav a dvou set kuřat a své čerstvě objevené dovednosti jsem začal uplatňovat i u křečků, králíků, morčat, andulek a želviček. Většinu času jsem trávil v polích procházkami, na kterých mě provázeli tři psi bez vodítka – tátův špringr, dědův labrador a strýčkův Jack Russell, a všichni se mi drželi nablízku. Měl jsem velké štěstí, že jsem vyrůstal na farmě, protože tak jsem se mohl učit pozorováním otce, dědy a jejich zaměstnanců, kteří ještě používali „přirozený způsob“ výchovy a trénování domácích zvířat – bez vodítka, s naváděním za pamlsky při učení jasných pokynů a s použitím spousty chvály, pamlsků a odměn ze života pro posílení.

Všechny techniky založené na odměnách přinesou vám i vašemu psovi potěšení z tréninku, a jakmile psa naučíte čůrat na povel na určeném místě, ochotně se v klidu na pelechu zaměstnávat k tomu určenými žvýkacími hračkami, a to i když ho necháte doma samotného, užívat si přítomnost rodiny, přátel, návštěv i cizích lidí, v parku se aktivně zapojovat do hry s jinými psy nebo je sebejistě tolerovat, potkávat a zdravít a na procházkách i doma či v autě se chovat klidně a způsobně – *tak už vlastně nezbude nic, co byste mu mohli vytknout*.

SOUČÁSTÍ TRÉNOVÁNÍ PSŮ JE MOTIVOVÁNÍ LIDÍ

I majitelé chtějí, aby byl trénink přirozeným procesem, který je rychlý a snadno zvládnutelný. Chtějí z něj mít radost a být hrdí na výsledky svého úsilí a na výkony psa. Majitelé chtějí utvářet radostný a láskyplný vztah a mluvit na svého psa, ať už to znamená, že mu dávají jasné povely a pokyny, chválí ho za dobrou práci, poskytují mu rady a vedení, když udělá chybičku, nebo mu jen vykládají o běžných denních událostech.

Úspěšný trénink dodává lidem pocit uspokojení a radosti z dosažených výkonů, a tak mají ze svého psa mnohem větší potěšení – což samozřejmě přináší větší pocit štěstí i psovi. Trénink založený na odměnách mění lidi i psy; spokojené úsměvy se stávají stejně běžnou věcí jako vrtění ocasem.

Proč je tak důležité, aby byl trénink snadný a rychlý? To proto, že když jsou tréninkové techniky příliš komplikované a vyžadují diplom z psychologie nebo akrobatické dovednosti s vodítkem, tak je většina běžných majitelů nevládné. Když jsou tréninkové techniky nadměrně časově náročné a vyžadují svatou trpělivost, tak jim spousta lidí není schopná obětovat tolik času. Trenér psů možná řekne: „Pokud nemáte dost času, tak jste si neměli pořizovat psa.“ Ale když už člověk psa má, tak je zbytečné hloubat nad tím, jestli si ho měl nebo neměl pořizovat.

Já vždycky zastávám tenhle přístup: „Máte krásného psa. Naučím vás ten nejsnazší a nejrychlejší způsob, jak ho vychovávat a trénovat, a dokonce si přitom budete moci dovolit i občasnou nedůslednost.“

Mnoho profesionálních trenérů psů si neuvědomuje, že to, co je pro ně tak snadné, jednoznačné a přirozené, bývá pro běžné lidi často obtížné, časově náročné a zbytečně komplikované, obzvlášť pokud nechtějí nic víc než psa, který je bude aspoň trochu poslouchat. Pro mě jsou psi vášní a o jejich chování a výchově bych dokázal mluvit bez přestání celé dny (a často to taky dělám), ale uvědomuji si, že většina majitelů psů chce řešení *dnes! Hned teď!* Navíc chtějí techniky, které jsou snadno osvojitelné, rychle použitelné, vysoce účinné a dají se začlenit do jejich běžného denního rozvrhu a životního stylu. Tréninkové techniky proto vždycky navrhuji s ohledem na celou rodinu daného psa.

Když se ohlížím zpět na svou dlouhou kariéru ve výchově a trénování psů, tak si jasně uvědomuji, že *všechno závisí na lidech*. Rozhodně neexistuje žádná jiná proměnná, která by měla větší dopad na chování, povahu a trénink psa, než člověk, který má na starost jeho výchovu. Věk, pohlaví, plemeno a odchov psa, to všechno je velmi, velmi druhořadé. Klíčem k úspěšnému tréninku psů je podle mého názoru trénink lidí. Poučil jsem se, jak se lidé učí, a zjistil jsem, co urychluje jejich výchovu. Ono totiž zdaleka nestačí „někomu říct, co má dělat“, ať je ten někdo člověk nebo pes.

Má-li být jakákoli technika tréninku psů účinná, musí být i *člověk* motivován k tomu, aby svého psa chtěl trénovat. Zjistil jsem, že jedním z nejlepších způsobů, jak motivovat majitele, je učení triků a hraní her. Neexistuje nic, co by dokázalo více urychlit trénink. Opravdu, je jen malý rozdíl mezi dospělým, který dá příkrým hlasem povel „Lehni!“, a dítětem, které na psa namíří prst a řekne „Prásk!“ Oba psi si lehnu, i když jeden na břicho a jeden na záda. Učení triků a hraní her promění majiteli to, co se mu na první pohled jeví jako otravná dřina, v oblíbenou aktivitu se psem.

Hry mají navíc jeden velmi důležitý, i když skrytý účel. Kromě toho, že přinášejí zábavu, tak také umožňují nenápadně kvantifikovat výkon, spolehlivost a průběžné zlepšování psa. Hry jsou nejen důkazem toho, že trénink funguje, ale také ukazují, jak rychle funguje. Kvantifikace výkonu se nemusí týkat jen vzájemného porovnávání psů (nebo majitelů). Majitelé a psi mohou klidně soutěžit sami se sebou, vytvářet si osobní rekordy a potom... je překonávat.

Je okouzující sledovat štěně, jak se učí. Nic nepřináší větší naplnění než vidět, jak se bujaré, nespoutané, nemotorné štěně najednou promění v sochu – sedí s hlavíčkou nakloněnou ke straně a snaží se soustředit – na jediný slovní povel: „Hugo, sedni.“ Pak, jen o chvilíčku později, hned zase ožije a utíká pryč na povel „Volno“. Když si tyhle okamžiky necháte ujít, tak promeškáte obrovskou radost a potěšení.

PROČ SE VYPLATÍ HLEDAT SE PSEM SPOLEČNOU ŘEČ?

Jsem tělem i duší behaviorista, a proto jsem svůj přístup k trénování psů vždycky zakládal spíš na faktech než na názorech nebo hodnotových úsudcích. V každém kroku celého procesu vždycky kladu velmi jednoduché, ale faktické otázky: Fungovalo to? Jak dobře to fungovalo? A jak dlouho to trvalo?

Trénink vyvolává viditelné, kvantifikovatelné změny chování, a proto pravidelně testuji porozumění slovním povelům a spolehlivost reakcí – tím totiž získávám *důkaz o tréninkových pokrocích* a *důkaz o rychlosti tréninku*. Trénink lákadlo-odměna není jedinou technikou založenou na odměnách, takže já navíc porovnávám nejružnější techniky založené na odměnách a posuzuji jejich výhody a nevýhody vzhledem k účelu, snadnosti, rychlosti, účinnosti a zábavnosti. Všechny mají své silné a slabé stránky. Ovšem *trénink lákadlo-odměna* je nepřekonatelný jako nejrychlejší způsob, jak „spojit chování s povel“; to znamená jak naučit psa lidskou řeč jako druhý jazyk.

Ve 14. kapitole udělám totéž s technikami založenými na trestech. Výsledky vás možná ohromí. Zaprvé uvidíte, že většina averzivních trestů *nefunguje*, protože jen zřídka zredukuje nebo odstraní nežádoucí chování. Důkazem toho je jejich opakovaný a pokračující výskyt. Kdyby bylo nežádoucí chování zredukováno, tak by se zredukovala i potřeba používání averzivních korekcí, až by nakonec mohly úplně vymizet. Ve výcvikových kurzech ani na procházkách se psy na vodítku se to ale neděje. Má to sice různé příčiny, ale ty hlavní důvody, proč jsou averzivní korekce tak často *neúčinné*, jsou: špatné načasování, nedůslednost a chybějící poučnost.

Zadruhé, i když se trestem podaří nežádoucí chování zredukovat nebo odstranit, tak to *nestačí* – úkol je splněn jen z poloviny. Samozřejmě, že když se pes chová nevhodně, tak je třeba tu chybu napravit. Ale tím, že psovi zabráníme v přirozeném chování, ho ještě *nenaučíme*, co má vlastně dělat. Naopak trénink lákadlo-odměna dokáže prvotřídně poskytovat jasné slovní pokyny a účinně je posilovat.

Zatřetí, trénink lákadlo-odměna a slovní povelování je v přímém souboji o úspěšné řešení nežádoucího chování a neposlušnosti podstatně *účinnější, snazší a rychlejší* než fyzické tresty a averzivní techniky. Trénink lákadlo-odměna tady vítězí na celé čáře.

Trénink lákadlo-odměna je tím nejlepším způsobem, jak nalézt se psem společnou řeč při výuce slovních povelů; a slovní povel představuje ten neúčinnější prostředek ke zredukování a odstranění nežádoucího chování – a zároveň k odstranění nutnosti napomínání nebo averzivních technik.

Proto často říkám, že používání averzivních technik je většinou *neúčinné*, ale *vždycky nedostatečné, nepotřebné*, a proto neodůvodněné, obzvlášť když máme k dispozici tolik účinných neaverzivních technik (založených na odměnách).

A *třešničkou na dortu* téhle knihy je to, že když budete psy učit lidskou řeč jako druhý jazyk, tak se zároveň naučíte účinně používat slovní pokyny jako neaverzivní alternativu ve všech případech, kdy by vám jiní možná doporučovali fyzickou korekci nebo averzivní prostředky.

Definitivní rozhodnutí, která tréninková technika bude nejlepší k výchově *vašeho* psa, musíte přijmout *vy sami*. Při výběru té nevhodnější techniky vám pomůže, když si u každé techniky položíte tyto otázky: Funguje? Jak dobře funguje? Jak dlouho trvá? Jak snadno je pochopitelná? A je pro vás a vašeho psa příjemná a zábavná?

V závěru knihy vrhnu pohled i do budoucnosti a zamyslím se nad tím, jak by mohla vypadat výchova a trénink psů zítřka, za podpory technologického pokroku, nových poznatků z výzkumu trénování psů, plus *gamifikace* celého tréninkového procesu.

TRENÉREM PSŮ DÍKY SOUHŘE NÁHOD

Trenérem psů jsem se vlastně stal díky souhře náhod. Být trenér a behaviorista nebylo mým životním cílem; prostě se to stalo. Když mi bylo pět let, rozhodla moje rodina, že bych měl být veterinářem, protože mít v rodině veterináře by farmě bezpochyby ušetřilo spoustu peněz. Ale když jsem pak v Londýně studoval na Royal Veterinary College, uvědomil jsem si, že kdybych si založil veterinární ordinaci, tak by to omezovalo moje kočovné touhy, a tak jsem se místo toho rozhodl pro výzkum a ten jsem si přímo zamiloval. Fascinovalo mě porodnictví a okouzlovalo mě chování, a tak jsem si jako výzkumné téma zvolil sexuální chování. Hodil jsem si mincí, jestli mám zkoumat krávy (moje oblíbená zvířata) nebo psy, a ugandský šilink rozhodl, že psy.

Po londýnské veterinární fakultě, na které jsem si užíval šedesátá léta, jsem se rozhodl, že si udělám doktorát v Sanfranciském zálivu. Kontaktoval jsem dr. Francka Beache z University of California v Berkeley a dostal jsem odpověď, o jaké se mi ani nesnilo – lákavou nabídku spolupráce na jeho již třicetileté výzkumné studii sexuálního chování psů, automatické přijetí do doktorandského programu pod jeho vedením plus nabídku zaměstnání výzkumníka-specialisty. Můj denní program se měl skládat z pozorování, jak se „chovají“ psi na kalifornském slunci, a z následné akademické analýzy poznatků a rozesílání výsledků. Myslel jsem, že jsem umřel a ocitl se v nebi. Vždycky jsem s oblibou pozoroval zvířata, ale zkoumat chování psů se postupně stalo mou vášní. Sedmdesátá léta proto byla jednou z nejšťastnějších dekad v mém životě, která dokonce překonala i léta šedesátá. A pak přišlo čirou náhodou něco ještě lepšího.

Obrátil se na mě ředitel UC Berkeley Extension, což je divize University of California, která pořádá kurzy pro veřejnost, s dotazem, zda bych nechtěl odučit desetitýdenní kurz o chování psů. Souhlasil jsem, a to jsem ještě netušil, jak strašně mě to bude bavit. Do kurzu byli zapsáni převážně majitelé psů a k tomu pár veterinářů, chovatelů, trenérů a pracovníků útulků. Byli úplně uchvácení. (Nikdy předtím od svého debutu na jevišti, kdy jsem v deseti letech vystupoval jako kouzelník, jsem nezažil tak fascinované publikum.) Majitelé psů moje slova doslova hltali a odborníci mě bombardovali otázkami... které se točily kolem *jejich* psů. Vždycky žasnu nad tím, že i když mám na veterinárních konferencích akademické přednášky, tak většina dotazů, které dostávám, se týká psa nějakého „klienta“ (ano, opravdu!), který okusuje nábytek, štěká, je nečistotný a jinými způsoby ničí poklidný domov. Psi jsou prostě jedineční.

Ten desetitýdenní kurz pro veřejnost se týkal převážně chování, ale na základě jednomyslné shody jsem do něj začlenil i týden o trénování psů – i když jsem si myslel, že o něm vlastně skoro nic nevím. Tak jsem prostě jen povídal o tom, jak jsme v době, kdy jsem vyrůstal na farmě, trénovali bez vodítka všechna zvířata včetně psů s pomocí lákadel a odměn. Majitelé psů i veterináři ty nápady doslova nasávali, zkoušeli je na svých vlastních psech doma a už týden nato mě nadšeně informovali o tom, jak se jim daří. Ale trenéři psů ještě zdaleka přesvědčení nebyli a zírali na mě, jako bych přicházel z jiné planety, kde se čte z kamenných tabulek. Někteří projevovali svou skepsi odmlouváním a vykřikovali: „Štěňata se přece nedají trénovat! Psy nemůžete trénovat bez vodítka!“ Pochybnost nad pochybnost. Jelikož mi bylo jasné, že slova je nepřesvědčí, sehnal jsem na univerzitě pár štěňat a psů (i s majiteli) a následující týden jsem je vzal do kurzu. Trenérům se to zalíbilo a uchvátilo je to. I já jsem byl uchvácen.

Vzpomínám si, že už v té době jsem si říkal, že mám perfektní „džob“ – můžu vzdělávat a bavit druhé a i jinak s nimi sdílet svou vášeň pro vývoj chování a výchovu a trénování psů. Doslova jsem si zamiloval přednášení, a tak jsem začal pořádat semináře po celých Spojených státech i po světě. Před deseti lety, kdy jsem překročil počet patnácti set jednodenních seminářů a workshopů, jsem je přestal počítat. Napsal jsem plno knih, natočil spoustu videí, založil vlastní vydavatelskou společnost a společnost pro produkci videí a v Sanfranciském zálivu jsem otevřel školu pro štěňata pod názvem SIRIUS Puppy Training. Řadu let jsem psal svůj sloupek „Behavior“ („Chování“) do časopisu *Gazette American Kennel Clubu*, v Anglii jsem moderoval televizní program o trénování psů, založil Association of Professional Dog Trainers a po světě jsem pomáhal zakládat mnoho podobných vzdělávacích organizací.

A celou tu dobu jsem se vlastně nechával vést jen svým instinktem. Jen velmi málo jsem plánoval. Vzpomínám si, že počátkem 80. let, v době, kdy jsem zakládal

školu SIRIUS, jsem jednou jel přes most Richmond Bridge na kurz, který měl být jako první na světě věnován socializaci a trénování štěňat bez vodítka, a říkal jsem si: *Kromě několika psů na farmě jsem vlastně sám nikdy žádného psa netrénoval. Doufejme, že to bude fungovat.* A fungovalo to. V roce 2023 oslavila škola SIRIUS Puppy Training své čtyřicáté první narozeniny a dnes má přes 120 tisíc štěněcích absolventů a je velice uznávaná.

Dnes se o její provoz stará převážně moje druhá žena Kelly a můj syn Jamie. V době covidové pandemie jsme museli ze dne na den zavřít všech čtyřiaadvacet poboček, ale Kelly už za pár týdnů spustila kurzy pro štěňata SIRIUS Zoom, které přilákaly zájemce z celého světa. Jamie mě několik let filmoval na seminářích (ve snaze digitalizovat tátův psí mozeček) a stovky hodin těchto streamovaných videí dnes tvoří jádro Dunbarovy akademie (DunbarAcademy.com). Dunbar Academy představuje velký kus mé celoživotní práce a je to pravděpodobně největší internetový zdroj informací o praktické behavioristice psů.

Touha mé rodiny po vlastním veterináři, hod mincí, výzkum psího chování na UC Berkeley a nečekaná žádost o přednášky v kurzu pro veřejnost, to všechno mě navádělo správným směrem, ale definitivně rozhodla Mimina „intervence“. Když jsem renovoval dům a cestoval po seminářích o psím chování, musela rodinu živit Mimi. Jednoho dne v roce 1982 mě během víkendového výletu do Bodega Bay zahrnala do kouta: „Chci, aby sis vzal tenhle doutník, šel si sednout tamhle na ten kámen a nevracel se, dokud mi nebudeš schopný říct, jak do tohoto vztahu chceš přinést nějaké peníze.“ Stačilo mi párkrát potáhnout z doutníku a měl jsem řešení: „Otevřu školu pro štěňata, aby Omaha mohl chodit do školy.“

Od té doby se trénování psů stalo mou vášní, která mě zcela pohltila: propracovávat tréninkové techniky založené na odměnách a zacílené na změnu chování a formování povahy psů a jiných zvířat, v tom jsem se našel. Dodnes mě nepřestaly bavit kurzy výchovy štěňat bez vodítka. S potěšením sleduji, jak celé rodiny žasnou, když se chování jejich štěňete mění přímo milovými kroky. S postupným nárůstem sebejistoty se nespoutaná štěněcí energie proměňuje v rychlé přiběhnutí na přivolání, rychlé sedání na povel a spolehlivou výdrž v pozici. Celý proces je velmi prostý a předvídatelný, ale mně se s každým novým kurzem a s každým novým štěnětem zdá, že to kouzlo se *pokaždé* děje *poprvé*.

Doufám, že až si tuhle knihu přečtete, tak budete se svým psem prožívat stejné okouzlení.

Část 1

Přirozené vlastnosti psů a trénink založený na odměnách

Psi jsou psi a všichni se chovají jako psi. Jejich psí chování se navíc už od štěněcího věku vyvíjí podle plně předvídatelného vývojového časového rozvrhu. Majitelé často považují mnoho normálních, přirozených psích chování za problém. Jelikož ovšem víme, že se tahle chování v určitém věku zcela *předvídatelně* objeví, můžeme jejich projevům *hned od začátku* poskytnout vhodný a přijatelný ventil, a tak se postarat o to, aby se z nich problém vůbec nestal. Například včas naučíme psa, *kde* má čůrat, *co* má okusovat, *kde* má hrabat a *kdy* a *jak dlouho* má štěkat nebo „vypouštět páru“.

Na chování a povahu psa má obrovský vliv genetické dědictví specifické pro jeho druh a plemeno. Stejně tak ho ovlivňuje *sociální* dědictví, tj. to, s kým pes vyrůstá. Například štěňata rotvajlerů vyrůstají s rotvajleří matkou a sourozenci z vrhu a s rotvajleřími lidmi, a jakmile se pak štěně dostane k vám domů, tak se tím, kdo na něj bude mít největší vliv, stanete vy.

Úspěšná kariéra vašeho štěněte jako společníka, obzvláště jeho sebevědomí a přátelskost vůči lidem a jiným psům, téměř zcela závisí na raném enrichmentu, socializaci a tréninku. Totéž platí pro adoptovaného staršího psa. Už po několika dnech v nové rodině se z jakéhokoli psa začne stávat úplně jiný pes.

A když budete modifikovat chování a formovat povahu svého psa, tak se z něj postupně stane někdo jedinečný – unikátní – *váš pes!*

Část 1 přináší přehled toho, jak přirozená podstata a výchova spolupracují na utváření osobnosti každého jednotlivého psa, porovnává různé tréninkové techniky založené na odměnách a odhaluje tajemství úspěšného používání tréninku lákadlo-odměna.

Kapitola 1

Psi jsou psi

Před lety, když jsem po jednom semináři odpovídal na záplavu otázek, se davem prodral mladík a naléhavě zaúpěl: „Prosím vás, mám velký problém.“ Vypadal opravdu zoufale, a tak jsem se zeptal: „Jaký máte se svým psem problém?“

Odpověděl: „On štěká!!!“

„Ale neeee!“ opáčil jsem. „To je strašné. Taková smůla. Když si představím všechny ty psy, kteří chodí po světě, a zrovna vy jste měl tu smůlu, že jste si z nich vybral takového, který štěká.“

Problémem toho mladého muže samozřejmě nebyl fakt, že jeho pes štěká. Samozřejmě že štěkal. Stejně jako krávy bučí, kuřata pípají a kočky mňoukají, tak psi štěkají. Štěkání je pro psa stejně přirozené a typické jako zahrabávání kostí nebo vrtění ocasem. Problém toho mladého muže spočíval v tom, že se mu nelíbilo *nadměrné* štěkání a štěkání *v nevhodnou dobu*.

Štěkání se dá ovšem dostat neuvěřitelně snadno pod kontrolu – tím, že svého psa naučíte, jak se má chovat místo toho (přesněji naučíte ho, aby na povel ztichl). Naučit psa, jak se má chovat, je totiž nepochybně mnohem snazší než se snažit potlačit štěkání tím, že na něj začnete taky štěkat: „Proboha! Zavři hubu! Neštěkej!“

Jééé! řekne si pes. *To je nádhera. Soutěž ve štěkání.*

Jak je vidět na příkladu toho mladíka, mnozí majitelé považují určité způsoby chování psů za podivné, otravné nebo nechutné, třeba pití ze záchodové mísy nebo čůrání na koberce. To, že pes dělá takové věci, ale neznamená, že je „špatný“. Naopak, takový pes se prostě chová jako správný pes. Skoro každé přirozené a očekávatelné psí chování by proto mělo dostat možnost se vhodným a přiměřeným způsobem ventilovat. Bylo by nefér požadovat od psa, aby s námi žil doma, a pak se snažit potlačovat jeho normální, přirozené a potřebné psí chování, jako by byl špatný nebo zlý.

Podstatou tréninku lákadlo-odměna je to, že učí psy, kdy je správný čas a situace na to, aby projevíli své přirozené chování tak, aby pro jejich člověka nikdy (nebo jen zřídkakdy) představovaly problém.

Když ten mladík na onom semináři dal průchod svému zoufalství, ukázalo se, že stejný problém má i mnoho dalších lidí ve shromážděném davu, a tak jsem rovnou uspořádal miniseminář o zábavných způsobech, jak zredukovat štěkání a jak nakonec dostat hlasové projevy pod kontrolu tím, že psa naučím plnit povely „štěkej“ a „ticho“.

PŮSOBIVOST TRÉNINKU ZALOŽENÉHO NA ODMĚNÁCH: GEORGE

Jako ochutnávku toho, co všechno je možné díky tréninkovým technikám založeným na odměnách, si teď poslechněte příběh o Georgeovi. Když ho jeho trenérka, moje partnerka Gina, navštívila poprvé, byla uvítána doslova neuvěřitelným výstupem – nepřetržitým čtyřicetiminutovým štěkáním. Samozřejmě jsem zatoužil se s takovým psem seznámit. Někontrolovatelné štěkání je jedním z mých oblíbených „problémů“, a tak jsem se zeptal Giny, jestli by mě příště vzala s sebou.

Vždycky jsem rád, když můžu chování psa vidět na vlastní oči. Taky rád chování kvantifikuji. Zprvu proto, abych přesně věděl, s čím mám tu čest, a zadruhé proto, abych pak mohl prokázat zlepšení, zvláště pak *rychlost* zlepšování.

I mě George uvítal štěkotem, který trval dobrých třicet minut, ale jeho štěkání *nebylo* nepřetržité. Pouze tak vypadalo.

Hned mi bylo jasné, že George štěká ze dvou hlavních důvodů: prvním důvodem bylo téma téhle kapitoly. Byl to pes a u psů není nic neobvyklého, že štěkají. Štěkají, když se nudí, jsou nadšení, rozrušení, když se bojí, chtějí varovat nebo vyhrožovat, nebo když se v jejich prostředí vyskytla nějaká změna, především noví lidé, jiní psi a jiná zvířata – nebo proto, že ze stromu o tři bloky dál spadl list.

V tomhle případě George štěkal nadšením. *Návštěva!* Jeho štěkání neúmyslně posilovali sami majitelé. Byl to vlastně jeden z nejnázornějších příkladů neúmyslného trénování, jaký jsem kdy viděl – třicet minut téměř nepřetržitého štěkání. Když jsem tohle vysvětlil Georgeovým majitelům, tak vypadali dost sklesle, a tak jsem je zkusil trochu povzbudit: „Vlastně jsem ještě nikdy neviděl psa, který by byl tak dobře, i když neúmyslně, vytrénovaný, aby dokázal štěkat tak dlouho a s takovým nadšením – takže je vidět, že máte obrovské tréninkové dovednosti. Proto máte velmi dobré předpoklady vytrénovat George, aby naopak štěkal méně a dokázal být na povel zticha.“

Moje základní zásada u jakéhokoli problémového chování zní: odměňte psa, když to dělá správně, to znamená když dělá správnou věc na správném místě ve správný čas. V tomhle případě jsem měl v plánu především odměňovat George za to, že neštěká. Když tenhle přístup vysvětluji majitelům, tak ovšem mnohý z nich oponuje: „Ale já ho nemůžu odměnit za to, že *neštěká*, protože on nikdy nepřestane štěkat!“ A tak psa ani nezačne trénovat.

Absolutní tvrzení, jako *vždycky* nebo *nikdy*, jsou jen zřídka pravdivá. (Málem jsem teď řekl, že nejsou nikdy pravdivá, ale pak jsem si vzpomněl na spoustu výjimek.) Dlouhotrvající chování je jen zřídkakdy nepřetržité; je spíš *epizodické*. Začne a *potom* skončí. Někdy může být štěkání dlouhé, jindy krátké. Ale *začátek* a *konec*

Dr. Ian Dunbar

Povel, pochvala, pochopení

Naučte psa rozumět vašim slovům

Z anglického vydání *Barking Up the Right Tree*, vydaného nakladatelstvím New World Library, přeložila Jana Dušková

Redakce Matěj Barták, korektura Barbora Vaňková

Sazba Petr Sýkora

Vydal Pavel Jeřábek – Nakladatelství PLOT, Bělohorská 10, 169 00 Praha 6,

www.plotknihy.cz, jako svou 476. publikaci

Tisk Finidr, s.r.o., 2026

Vydání první, Praha 2026

ISBN 978-80-7428-520-2